

В НОМЕРІ:

Проект «Школа громадської участі-4»

«Школа громадської участі-4»: підсумки першого року навчання

Освіта немає вікових меж

Валентина Чугусець: «Я приїхала з Донбасу і хочу бути корисною для своєї країни»

Speaking Club у Новому Бузі Миколаївської області

Школа громадського аніматора – імпульс до змін

Знайомство мешканців міста із сучасним українським кіно, режисерами, артистами

Бібліотека – скарб для громади

Соціальна анімація в житті місцевої громади

Сучасний погляд на бібліотеку

В об'єктиві: громадське життя

...Розвиток починається з довіри...

ІСКМ

Редактор:
Олена Кваша

Члени редакційної ради:
Лев Абрамов
Оксана Гур'янова

Дизайн:
Анастасія Шевченко
Оксана Набока

Фото:
Анастасія Шевченко
Оксана Набока

Верстка:
Анастасія Шевченко
Оксана Набока

Адреса редакції:

м. Кропивницький
вул. Олега Ольжича, 75-а, оф.1

E-mail: adm.iscm@gmail.com

Веб-сайти: www.iscm.org.ua
www.lacenter.org.ua
www.lac.org.ua

Видання розраховане на активістів громадських організацій, працівників закладів культури, посадовців органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, журналістів та всіх, хто цікавиться суспільним життям сучасної України.

Надіслані матеріали не рецензуються та не повертаються. Редакція може не поділяти точку зору автора та не відповідати за фактологічні помилки, які він допустив.

Якщо ви бажаєте отримувати бюлетень або інші видання ІСКМ, просимо надсилати електронною поштою офіційні листи-заявки за підписом керівника вашої організації або структурного підрозділу на адресу adm.iscm@gmail.com.

Видання розповсюджується безкоштовно. Цей номер виходить в друкованому та електронному варіантах.

Листування тільки на сторінках видання. Думки висловлені у видання належать авторам і можуть не співпадати з офіційною позицією ІСКМ.

Бюлетень видається з 1999 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КГ № 522/99 Р

Видання засноване Інститутом соціокультурного менеджменту

© Інститут соціокультурного менеджменту (ІСКМ)

Шановні читачі!

До Вашої уваги інформаційний бюлетень «НДО-Інформ», який був підготовлений в рамках проекту «Школа громадської участі-4», за фінансової підтримки Фонду ім. Ч.С. Мотта.

В цьому номері ми підбиваємо підсумки першого року навчання в рамках проекту.

Запрошуємо ближче познайомитись з нашими учасниками та їх добрими справами!

Колектив ІСКМ висловлює подяку всім, хто брав участь у створенні бюлетеню.

**З найкращими побажаннями,
редакція «НДО-Інформ»**

Бюлетень «НДО-Інформ» був розроблений в рамках проекту «Школа громадської участі-4», що реалізується Інститутом соціокультурного менеджменту за фінансової підтримки Фонду ім. Ч. С. Мотта. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього видання у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.

З М І С Т

«Школа громадської участі-4»: підсумки першого року навчання

Оксана Набока, координаторка проекту «Школа громадської участі-4»..2

Освіта не має вікових меж

Світлана Годун, провідний бібліотекар центральної районної бібліотеки, смт. Іванків, Київська область 4

Валентина Чугуєвець: «Я приїхала з Донбасу і хочу бути корисною для своєї країни»

Валентина Чугуєвець, голова ГО «Центр громадської активності «Перемога», м. Олександрія, Кіровоградська область.....6

Speaking club у Новому Бугу Миколаївської області

Ольга Дябло, голова ГО «Флокс», м. Новий Буг, Миколаївська область.....7

Школа громадського аніматора - імпульс до змін

Любов Кан, Олександрійський гендерний інформаційний центр, Кіровоградська область.....8

Знайомство мешканців міста із сучасним українським кіно, режисерами, артистами

Віра Савка, URBAN бібліотека, м. Трускавець, Львівська область.....10

Бібліотека - скарб для громади

Наталія Солдатенко, завідувача бібліотеки-філії Приютівської ОТГ, Олександрійський район, Кіровоградська область.....10

Соціальна анімація в житті місцевої громади

Інтерв'ю з випускницями «Школи громадської участі-1,2,3». Спількувала-ся Анастасія Шевченко, асистентка проекту «Школа громадської участі-4».....12

Сучасний погляд на бібліотеку

Анжела Марку, заступник директора Герцаївської ЦБС, Чернівецька область.....16

«Школа громадської участі-4»: підсумки першого року навчання

Наполеглива робота, велике бажання та команда однодумців рано чи пізно приносять бажані результати, до яких прагне громадський активіст чи місцевий житель. Інститут соціокультурного (ІСКМ) вже протягом багатьох років навчає громадських активістів розвитку місцевих громад шляхом створення Центрів місцевої активності та впровадження соціальної анімації.

Сотні людей пройшли тренінги ІСКМ і багатьма ними ми дуже пишаємося, адже вони роблять важку і необхідну роботу, незважаючи на всілякі негаразди.

В рамках багаторічного проекту «Школа громадської участі» ми намагаємося сприяти стійкому розвитку місцевих громад шляхом підвищення компетентності громадських лідерів через їх навчання та об'єднуючи громадських представників з різних регіонів України.

«Школа громадської участі - 4» (за фінансової підтримки Фонду ім. Ч. С. Мотта) розпочалася с 1 січня 2018 року і продовжиться до 31 грудня 2019 року. Протягом 2018 року учасники отримали знання з соціальної анімації, локального фандрейзингу, написання проектної заявки, польський досвід розвитку місцевих громад, участь у телевізійних форматах та ін.

Перший етап – тренінг «Анімація громадської діяльності», що проходив у липні 2018 року. Тренером на заході виступив Лев Абрамов, президент ІСКМ. Учасники створили мапу залучення до проекту.

Була зосереджена увага на розгляд понять «анімація», «соціальна анімація» і «соціальний аніматор», де він може працювати, розглядаючи за місце – заклад культури.

Учасники оволоділи основною інформацією із анімації громадської діяльності, здобули необхідні вміння та навички ефективної роботи у громаді.

Другий етап – тренінги «Польський досвід розвитку громад» та «Залучення фінансування з місцевих джерел», що проводились у жовтні 2018 року. Тренерами виступили Руслан Краплич (Фундація ім. князів-благодійників Острозьких, м. Рівне), Збігнев Меруньски та Анна Міодинська (Центр активності локальної, Польща).

Учасники дізналися сутність фандрайзингової діяльності – з чого треба починати. Польські тренери представили учасникам яку роль відіграють заклади культури у Польщі для населення. Варто зазначити цікавий факт, що, наприклад, польським будинкам культури набагато важче функціонувати, аніж бібліотекам.

Вся причина в тому, що бібліотеки у Польщі законодавчо захищені від закриття і

Учасники тренінгу для тренерів

постійно фінансово підтримуються з місцевих бюджетів. В той же час, будинки культури мусять самостійно себе забезпечувати, придумувати нові форми роботи, залучати населення до участі у заходах. Звідси і походить великий практичний досвід роботи будинків культури в громадах.

Третій етап – тренінг для тренерів (ToT), який було проведено у листопаді 2018

року. Тривалість тренінгу сягала п'ять днів насиченої роботи і ґрунтового навчання. Починати потрібно з основи основ – розгляду сутності навчання.

Тренери розповіли учасникам про особливості навчання дорослих та стилі пізнання, на яких особливо зосередили увагу, адже дуже важливо розуміти як сприймається інформація, який стиль навчання підходить до тієї чи іншої аудиторії.

Зрозуміти ці аспекти можливо лише через практику і пропускати цю практику варто через себе, що і робили учасники ToT – на практиці засвоювали всі методики. Тренерська майстерність –

те, що відрізняє професіонала від аматора. Учасники ToT опанували основними методиками тренерської роботи, зокрема, «тренер як модель поведінки», «виконання ролей», «евалюація в роботі тренера» та інші.

На завершення першого року навчання в рамках «Школи громадської участі - 4», у грудні було проведено четверту національну конференцію «Соціальна анімація для розвитку культури та громад», де зібралися також і випускники попередніх Шкіл (2012-2016 роки).

Програма конференції вирізнялася динамічною насиченістю – інформування, навчання, обмін досвідом, пошук можливостей. Панельна дискусія «Соціальна анімація для розвитку культури та громад: локальний досвід» була присвячена обміну досвідом.

Залучені експерти поділилися досвідом, а саме Андрій Круп'як (Товариство Лева, м. Львів) розповів, як поетапно варто писати проект, в чому полягає взаємозв'язок між метою-проблемою-завданнями проекту, як

складати бюджет проекту тощо. Протягом сесій також відбулася генерація ідей учасників, над якими також практично й попрацювали. Олена Кваша (продюсерка Кіровоградської філії ПАТ НСТУ) розповіла, як підготуватися до ефіру, як подати свою історію у друковані та телевізійні ЗМІ аби нею зацікавилися, як налагодити співпрацю з регіональними ЗМІ, розібралися в питаннях чому «не друкують/не запрошують/коригують інформацію місцеві ЗМІ» та багато іншого.

Не обійшлося і без практики, наприклад, учасники мали змогу спробувати себе в ролі запрошеного чи запрошеної до участі в тій чи

Учасники 4 національної конференції «Соціальна анімація для розвитку культури та громад»

іншій програмі (ранкове шоу та ток-шоу).

Проект «Школа громадської участі -4» продовжує свою роботу і у 2019 році, учасників чекають ще не менш цікаві тренінги, досвід залучених експертів, «історії успіху». Слідкуйте за нашими новинами на сайті Інституту соціокультурного менеджменту <http://www.iscm.org.ua/>, а також на сторінці ІСКМ у мережі Facebook та групі «Центри місцевої активності України».

*Оксана Набока,
координаторка проекту «Школа
громадської участі-4»*

Освіта немає вікових меж

Якщо тобі не байдужа доля країни, то ти повинен неодмінно виконувати головну умову - працювати. І працювати добре!

Вважала так завжди і це було моїм головним принципом в роботі, хоча я, як і багато інших, не змогла уникнути такої проблеми, як «професійне вигорання».

Навчання комп'ютерної грамотності

Так було недовго, адже все в нашому житті можна змінити, варто лише захотіти: якось переглядаючи новини у Facebook, я відкрила для себе веб-сторінку «Центр місцевої активності», підписалась на неї і щоразу щось там для себе знаходила і занотувувала. Дописувачі із різних регіонів України ділились своїми успіхами в розвитку громад. Для мене це було щось «захмарне», адже в нас (сmt.Іванків Київської області) на даний момент, грудень 2018 року, ще не створено ОТГ. Але громада має розвиватись попри всі закони і рамки. Тому і вчилась на досвіді інших.

Хто шукає - той знаходить... Так я стала слухачкою Інституту соціокультурного менеджменту м. Кропивницький. Хоча, коли заповнила анкету до участі, і отримала підтвердження, то не вірила, що мене зарахують, адже де живу я і де м.

Кропивницький. Так вважала, бо до цього часу не була учасницею подібних навчань не тому, що не хотіла, а тому що це занадто дорого для зарплати бібліотекаря.

Все змінилось з моменту мого першого знайомства з командою Інституту соціокультурного менеджменту (ІСКМ)!

Спочатку це був Проект «Участь через залучення», далі участь в Проекті «Школа громадської участі – 4»: нас, таких всіх різних, запросили, об'єднали і навчають.

Відмінною особливістю такого навчання є реалізація соціально важливих ініціатив у своїх громадах, на основі набутих знань та використання досвіду успішних ініціатив.

Все стало складатись, немов пазли з картинки, якою я собі уявляла мою роботу далі: з листопада місяця ми проводимо навчання Університету третього віку з комп'ютерної грамотності для людей поважного віку – відвідувачів та працівників Іванківського територіального центру в кількості 10 чоловік.

Щосереді, відвідуючи наші заняття, слухачки отримують необхідні для повноцінного існування в сучасному світі знання, відчувають себе потрібними, усвідомлюючи, що життя продовжується і межі пізнання не існує.

Таке навчання дозволяє слухачкам розкрити у собі ті таланти, які були недоступні за роботою, клопотами і родинними проблемами, а тому хто ще працює - дає можливість утриматись на роботі, адже сучасний світ вимагає вміння роботи за комп'ютером.

Згідно статистики, велика кількість людей похилого віку не мають необхідного досвіду роботи з комп'ютером та сучасними гаджетами. І це створює для них певний дискомфорт у повсякденному житті: ефект відстороненості від інформаційно-комунікаційних технологій.

І саме таке навчання комп'ютерної грамотності, надає додаткові можливості

для реалізації власних потреб, інтересів, долучатися до життя соціуму. Адже комп'ютер вже давно перестав бути чимось незвичним, він став невід'ємною частиною побуту сучасного українця.

Слід зауважити, що слухачами Університету третього віку на базі Іванківської центральної районної бібліотеки є лише жінки. Така гендерна нерівність пояснюється слабкою соціальною та громадянською мотивацією у чоловіків, великою кількістю стереотипів й упереджень стосовно нових знань. В той же час, чоловіки набагато рідше опиняються без роботи, ніж жінки в поважному віці.

Звичайно, чоловіки теж звертаються до нашої бібліотеки з метою навчання комп'ютерної грамотності. Вже понад п'ять років ми працюємо в цьому напрямку, але не так систематично, як зараз: зазвичай проводили консультування по запити користувача, індивідуально. Тепер маємо більше можливостей, адже дізнавшись про таке навчання на базі нашої бібліотеки, районне керівництво відразу подарували нам ще один комп'ютер і запевнили нас у подальшій співпраці. Так, комп'ютерний парк наш налічує вже 6 робочих станцій, підключених до мережі Інтернет.

Бо саме сучасна бібліотека має вагомні переваги у конкуренції з іншими інформаційними структурами. Тому, виходячи із цього, ми і намагаємось шукати нові форми і методи нарощування бібліотечного конкурентоздатного потенціалу. І ми, бібліотекарі, виступаємо сьогодні у ролі посередників, провідників в масиві джерел інформації і шляхів її отримання.

При допомозі інформаційних технологій, наша бібліотека надає певний перелік послуг:

- подача заявки на вступ до вищого

навчального закладу;

- Skype-зв'язок (понад 10 країн світу);
- юридичні консультації, використовуючи Інтернет у бібліотеці;
- допомога з працевлаштування в бібліотеці;
- запис до лікаря або пошук медичних закладів/ послуг;
- подання податкової звітності он-лайн;
- замовлення квитків он-лайн: на потяг, на автобус, на літак, на концерт, кіно/ театр, на спортивні події та ін..

Сучасні інформаційні технології - це реалії сьогодення. Комп'ютеризація,

забезпечення вільного доступу до мережі Інтернет, надає можливості користувачам мати однаковий доступ до інформації для освіти, культурного збагачення, фахової діяльності, самовдосконалення. А ми їм в цьому допоможемо!

Навчився сам – навчи інших: виграють всі! Такий девіз нашої участі в Проєктах Інституту соціокультурного менеджменту.

Дякуємо вам! Ви допомагаєте, надихаєте, мотивуєте!

*Світлана Годун,
Провідний бібліотекар центральної
районної бібліотеки
с.мт. Іванків Київської області*

Валентина Чугуєвець: «Я приїхала з Донбасу і хочу бути корисною для своєї країни»

В лютому 2015 року я була вимушена переїхати з Донбасу до м. Олександрія Кіровоградської області. Спочатку я допомагала Копилову Едуарду, пастору Християнської церкви «Нове покоління», який разом з родиною теж переїхав до м. Олександрія з м. Брянка Луганської області. Але побачивши потребу вирішення соціальних проблем громади, разом з активістами міста та переселенцями в лютому 2017 року, ми створили громадську організацію «Центр громадської активності «Перемога»».

Очоловав організацію спочатку молодий лідер, випускник проекту Інституту соціокультурного менеджменту «Школа громадської участі-3» Віталій Іванков. Потім головою організації обрали мене. Мій досвід громадської діяльності понад 20 років став у нагоді.

Головна мета нашої організації – активізація громади, розвиток культурного життя на мікрорайоні «Перемога» м. Олександрія. Ми розпочали діяльність, відроджуючи роботу будинку культури, який є приватною власністю і вже 4 роки стояв закритий. Ми взяли цю будівлю в оренду на три роки.

Починаючи з першого року нашої діяльності на базі будинку культури ми почали залучати талановитих людей з громади до гурткової роботи. Зараз тут співає хор ветеранів «Сузір'я», грає ретро-ансамбль та рок-музиканти, працюють гуртки англійської мови, вокалу і театральний молодіжний гурток, переселенці зробили кімнату для допомоги «Скриньку добра», є дитяча ігрова кімната, кімната церкви «Нове покоління», є музична студія.

Велику роботу провела місцева активістка Олена Деревенець. Вона вклала кошти

своєї родини для створення фітнес-клубу й обладнала кімнату, придбала знаряддя. Тепер тут займаються жінки, проводяться заняття з брейк-дансу та східних танців для дітей.

Також у будинку культури існують інші гуртки за підтримки благодійних коштів відвідувачів, донорів та влади. На одній із сесій міської ради було прийнято рішення передати на рахунок організації 30 тис. гривень для встановлення охоронної

Валентина Чугуєвець

сигналізації, проведення Wi-Fi та оплати витрат на електроенергію, адже кімнати опалюються електрообігрівачами.

Нам надали донорську допомогу громадська організація «Крим-SOS», агентство ООН у справах біженців. Наша активність привернула увагу цих організацій, ми отримали обладнання на суму 25 тис. гривень для розвитку гуртків, створення кінотеатру, проведення масових заходів, тренінгів. Крім того, великою

радістю було фінансування ремонту даху будівлі будинку культури. Ремонтні роботи ще не закінчилися, але ми вже шукаємо фінансування для ремонту фасаду.

В подальшому ми плануємо розвивати соціальне партнерство, щоб навчити школярів, безробітних та підприємців тому, як можна займаючись бізнесом вирішувати соціальні проблеми. З цією метою ми запросили на 2 роки волонтера з корпусу миру США, з яким зараз розробляємо проекти для фінансування «Школи соціального підприємництва». Вівек Алтурі 5 років працював менеджером в компанії ІВМ (американська електронна корпорація), має великий досвід проектного менеджменту. Він допомагає вивчати англійську мову в школі №10 та нашому клубі англійської мови, консультує міські органи влади, громадські організації та бізнес структури. А також допомагає розвиватися нашій організації. Сподіваємося, що завдяки такій співпраці наша організація буде більш корисною та сталою, а наша країна сильнішою.

Я приїхала з Донбасу і хочу бути корисною для своєї країни. Я впевнена, що чим сильніша буде наша громада, тим скоріше закінчиться АТО, буде мир і злагода.

*Валентина Чугуєвець,
голова ГО «Центр громадської
активності «Перемога»,
м. Олександрія, Кіровоградська область*

Speaking Club у Новому Бугу Миколаївської області

Громадська організація «Флокс» у м. Новий Буг Миколаївської області працює зовсім небагато років, але намагається об'єднати жителів задля позитивних змін. У жовтні 2018 року на чолі з президентом організації Ольги Дябло та її колегами, було реалізовано проект Speaking Club (з англійської Розмовний клуб) , в рамках якого до м. Новий Буг завітав волонтер з Великобританії Джон Крістофер Футтіс.

Про те, що до міста їде волонтер з Великобританії оголосили у місцевій газеті та запросили віх бажаючих безкоштовно відвідати Speaking Club. Партнерами проекту стали Новобузька центральна районна бібліотека та Новобузька гімназія.

В перший день в приміщенні бібліотеки зібралось близько 80 чоловік. Відбувся 3-х годинний розмовний марафон виключно англійською мовою. Вікова категорія від 11 до 57 років. В основному це школярі та студенти, були також викладачі, підприємці, бібліотекарі, і просто активісти. Діти прийшли після занять, але цікавий співрозмовник Джон так всіх захопив, що залишати захід ніхто не хотів.

Джон Крістофер Футтіс

На наступний день в приміщенні бібліотеки продовжилася зустріч волонтера зі студентами аграрного коледжу. Обговорювали питання щодо бачення свого майбутнього, пізнання світу. Також Джон завітав до Новобузької гімназії, по дорозі знайомлячись з містом. Джон встиг

зустрітися і провести бліц-спілкування з учнями 8 – 11 класів.

Після закінчення дводенного розмовного марафону Джон. повернувся в центральну районну бібліотеку. Працівники бібліотеки два дні гостинно зустрічали волонтера і брали участь в Speaking Club. Бібліотека дуже сподобалася гостю, адже, як з'ясувалося він великий шанувальник читання саме паперової книги. Також було проведено планування подальших тренінгів в рамках проекту Speaking Club, з урахуванням даних вікових груп і рівня знання мови.

Громадські активісти м. Новий Буг з волонтером з Великобританії

На такий результат ніхто не розраховував, чесно кажучи, він приємно здивував. Таке число добровільних учасників показало, що це дійсно актуальний проект, який є сенс розширювати. Також було встановлено високий рівень знань мови у гімназистів. Особливо приємно чути позитивні відгуки від дітей. Надалі планується розширення проекту з веденням ще 2-х волонтерів-іноземців організації з різними акцентами (Австралія і США). Так само будуть залучатися ресурси місцевої влади для відшкодування проїзду, проживання та харчування волонтерам.

*Ольга Дябло,
голова ГО «Флокс»,
м. Новий Буг, Миколаївська область*

Школа громадського аніматора – імпульс до змін

*Якщо хочеш змін, сам стань цією зміною
Махатма Ганді*

Аби змінюватись самому і змінювати навколишнє оточення одного лиш бажання замало, потрібні знання, вміння та навички, або я би ще сказала - інструменти. Аби дати ці інструменти змін молоді Олександрійщини, наша громадська організація, Олександрійський гендерний інформаційний центр втілила в реальність проект «Вчимося діяти: Школа громадського аніматора», в рамках Всеукраїнської програми «Долучайся».

Тема громадської, соціальної анімації не є нова. Перш ніж написати свій проект, ми мали реальний приклад таких громадських організацій, як Інститут соціокультурного менеджменту, центр громадських і культурних ініціатив «Тамариск». Реалізуючи один із попередніх проектів, познайомились з досвідом БФ «Волоський фонд розвитку громади» в цьому напрямку, саме вони і стали нашими партнерами.

Нас захопила сама ідея аніматорства, стилю життя, який дає можливість розкриваючи себе надихати інших тим, чим живеш сам. Оволодівши технологією анімації громадської діяльності громадський активіст передусім розвиває громаду через реалізацію власної ініціативи. На мою думку, сьогодні саме цих навичок не вистачає молодим активістам аби реанімувати громадськість, об'єднати, зініціювати, спонукати до дії, розвивати свої громади.

Ми, це команда проекту, вирішили почати з того, аби організувати, визначити місце, своєрідний майданчик комунікації, де молодь нашого району може збиратися, вчитися, спілкуватися. В результаті на базі центральної районної бібліотеки відкрито Школу громадського аніматора, за кошти

проекту обладнано інтерактивною дошкою.

Приміщення важливо, але все ж головне, хто там буде вчитися, а це – молодь, віком від 14 до 35 років. Молодь прагне і не боїться змін, відкрита до діалогу, перспективна, але не завжди впевнена в собі, потребує підтримки, знань. Саме на ці цілі і було спрямовано наш проект.

Аби підвищити впевненість в собі, напрацювати вміння знаходити однодумців, донесення до інших своїх ідей, в нашій школі ми вчилися ефективної комунікації. Коли є ідея вирішення проблем, однодумці, прихильники, але не вистачає фінансової підтримки, допоможе вміння проектного менеджера. І ці якості ми в школі здобували.

Наші партнери, БФ «Волоський фонд розвитку громади», приїхали до нас, аби під час експертного навчання розкрити поняття і пояснити на прикладах, що є лобювання, адвокація, адвокаційна кампанія.

Знання здобували не лише учасники школи. В рамках проекту команда ІСКМ для членів нашої організації провела тренінг з організаційного розвитку, надали методичний посібник «Стратегічне планування діяльності НДО» як інструмент ефективної роботи у громаді.

Проект тривав сім місяців і на сьогодні в результаті, в Школі громадського аніматора сформувалась команда з 30 вмотивованих молодих активістів, що не лише прагнуть змін, а вже сьогодні здобути знання і навички намагаються втілювати в життя, шляхом написання проектних пропозицій спрямованих на вирішення проблем місцевих громад.

Молодь отримала можливість відчувати свою приналежність до місцевої громади, ідентифікувати себе з нею, бути відповідальним за ту дійсність, яка їх оточує. В трьох населених пунктах Олександрійщини ухвалено рішення щодо організації Молодіжної ради, в якості консультативно-дорадчого органу при Приютівській селищній раді, Войнівській,

Косівській сільських радах.

В рамках проекту Молодіжні ради сформувалися і вже починають працювати, але наша організація в деякій мірі відчуває свою відповідальність за подальше їх функціонування. На наступному етапі, післяпроектному, плануємо знайти чи то громадські організації, або ж конкретних людей, які теж розвивають або ж працюють з молодіжними радами. Було би добре мати контакти цих людей, аби обговорити можливість обміну досвідом, партнерства, написання спільного проекту. Прочитати інформацію про досвід роботи то добре, але ми б хотіли аби наша молодь мала можливість поспілкуватись з членами молодіжних рад, побачити їх здобутки, послухати історії невдач і розчарувань, якщо вони були. Плануємо писати проект, що включатиме конкурс молодіжних

Відкриття «Школи громадського аніматора»

ініціатив, аби молодь відчула смак корисної дії, повірила в результат.

Адже першооснова всіх змін, це віра в те, що саме ми є тією зміною. Немає нічого неможливого. Як говорив Генрі Форд «я цього хочу, значить це буде».

*Любов Кан,
Олександрійський гендерний
інформаційний центр,
м. Олександрія, Кіровоградська область*

Знайомство мешканців міста із сучасним українським кіно, режисерами, артистами

Щороку у Трускавці відбувається великий кінофестиваль «Корона Карпат». Цього року відбувався уже VII фестиваль. Зазвичай всі локації цього фестивалю відбуваються у дорогих та респектабельних готелях та кінотеатрах містах. Але цього року задіючи знання та методичні прийоми отримані на тренінгах ІСКМ, вдалося погодити, що один із заходів міжнародного фестивалю буде відбуватися в URBAN бібліотеці Трускавця.

Адже кінофестиваль – це не тільки показ фільмів. Це і можливість живого спілкування

Віра Савка

з режисерами, продюсерами, акторами, сценаристами. Бюджетна бібліотека не може собі дозволити спеціально запросити таку кількість знаменитих гостей, щоб пересічний мешканець зміг у легкій невимушеній, майже домашній обстановці поспілкуватися із знаменитостями. Тому нам вдалося

використавши ресурс фестивалю, запросити до бібліотеки знаменитих людей, отримати додаткову рекламу бібліотеки і підняти її престиж та значимість.

В листопаді в URBAN бібліотеці пройшли зустрічі спілкування з письменником Андрієм Кокотюхою, що вже написав 69 книг, а по його роману вже знятий однойменний сучасний художній фільм «Червоний», та із кінорежисером і актором Борисом Савченком. Відвідувачі бібліотеки мали унікальну нагоду поспілкуватися, задати питання та отримати автографи.

Перша наша співпраця із кінофестивалем «Корона Карпат» видалася досить вдалою. Тому маємо надію, що і в майбутньому будемо пропонувати локацію URBAN бібліотеки, як частину великих міжнародних заходів. Адже такі заходи в нашій бібліотеці дають можливість пересічному мешканцю Трускавця, що не має можливість купити дорогих квитків, безкоштовно поспілкуватися із знаменитостями кіно і доторкнутися до великого мистецтва.

*Віра Савка,
URBAN бібліотека
м. Трускавець, Львівська область*

Бібліотека – скарб для громади

Приютівська бібліотека філія широко впроваджує знання, набуті в Школі громадської участі -4. А саме, в роботі молодіжної ради селища Приютівка, яка зібрала в своє коло - молодих, креативних учасників, це і вчителі, художниця, священник.

При Приютівській бібліотеці-філії проходять волонтерські навчання англійської, зустрічі зі священником і т.д., засідання молодіжної ради, щодо розвитку культурних традицій селища.

Уже ведеться підготовка до Різдвяних свят, де ми разом з дітьми привітаємо людей похилого віку зі святами, та вручимо подарунки які діти разом зі своїми рідними

створюють своїми руками на майстерні творчості.

Майстерня творчості:

«Золоті рученята – моїх онучаток»

Сімейні цінності, виплекані українським народом, залишаються сенсом життя кожного покоління українців.

Кожен з нас впевнений в тому, що наші онуки є найкращими, найталановитішими, найкрасивішими!

Для того, щоб покоління Приютівських дідусів та бабусь мало можливість сповістити про це цілий світ і висловити свою любов до своїх онуків, Приютівська

Н.І.Кондратьєва прочитала дітям вірш Л. Костенко, Т.І. Бакуменко презентувала гарні рядки авторського вірша, В. Д. Безкровна розповіла, як з дітками виготовляла іграшки-саморобки для лялькового театру, В.В.Власенко також навчала своїх дітей виготовляти вироби з природного матеріалу, О.О.Думановська також ділилася спогадами про дитинство. Діти з задоволенням слухали розповіді бабусь та виготовляли вироби. Вироби отримались гарні.

На закінчення заходу всіх присутніх, організатори пригостили солодощами та фруктами, а одна з бабусь Швець Л.Ф.

почастувала і дорослих і дітей млинцями та смачним варенням.

Година духовності:

«Покрова – берегиня роду»

Дуже цікаво пройшла година духовності:

«Покрова – берегиня роду», присвячена святу Покрови Пресвятої Богородиці, Дню українського козацтва та Дню захисника України, яку організували працівники Приютівської бібліотеки – філії, Цукрозаводського БК та члени Приютівської молодіжної ради. Запрошений

Заняття в бібліотеці

бібліотека-філія спільно з Цукрозаводським Будинком культури провели захід : майстерня творчості «Золоті рученята-моїх онучаток» .

На заході були присутні дванадцять бабусь, п'ятеро з яких похилого віку і молодші, а також їхні внучата та правнучата віком від 3-х до 11 років. Під керівництвом керівника гуртка : «Умілі ручки» С.О.Верпеки діти разом з бабусями виготовляли з природного матеріалу поробки, а саме лебедя та квітку.

Під час роботи бабусі ділилися з маленькими умільцями розповідями про те , яким було їхнє дитинство. Л.Ф Швець розповіла , як виготовляла ляльки з підручного матеріалу, Л.К. Шкуренко прочитала авторський вірш, Р.В Верпека розповіла , які смачні пиріжки випікає,

на годину духовності священник Василь - Храма Георгія Побідоносця, пронизав усіх присутніх глибини душі своєю розповіддю про свято Покрови Пресвятої Богородиці, історію появи свята в християнському та народному календарі. Покрова вважалась покровителькою козаків.

Щорічно з великою урочистістю вони відмічали це свято на Січі у своєму головному храмі святої Покрови. Свою розповідь священник Василь, ще й доповнив відеорядом та в свою чергу запросив присутніх на молебень про захисників Вітчизни. Так, як 2018 Рік Божого Слова – ця зустріч зі священником, була добра нагода для присутніх відкрити глибини власної віри, глибше пізнати Слово Боже та жити згідно Нього.

Дуже цікаві запитання, саме стосовно Слова Божого було чути від члена молодіжної ради К. Бацман, на які впевнено давав відповідь молодий священник.

Так, як 14 жовтня в Україні також відзначаємо День захисника України та День Українського козацтва, завідувач Цукрозаводським Будинком культури Г. Замараєва вручила присутнім хлопчикам значки козачат.

А завідувач бібліотеки-філії Н.Солдатенко розповіла про те, що юнаки та чоловіки нашого селища мужньо захищають Україну. Підготувала та показала відеоряд: «Славні сини Приютівки» в пам'ять про загиблих Д.Хрієнка та Є.Танковського. Традиційно цікаво пройшла презентація книжкової виставки: «А ми тую козацьку славу збережемо». На закінчення заходу усіх присутніх організатори пригостили солодощами та чаєм.

В своїй роботі ми використовуємо новітні інформаційні технології, створюємо презентації. Завдяки тісній співпраці закладів освіти, медицини та культури, жителями селища, робота бібліотеки стає більше плідотною.

Багато бажаючих долучитися до добрих справ і не тільки серед молоді, а й людей похилого віку. Жінки похилого віку запропонували створити жіночий клуб: «Майстриня», де вони матимуть змогу обмінюватися своїми захопленнями (вишивкою, поезією, кулінарією тощо). Уже перша зустріч відбулася, присутні майстрині поділилися секретами вишивання бісером.

Дуже вдячні тренерам Школи громадської участі -4 за знання, досвід польських колег, які Ви надали нам на тренінгах, а ми в свою чергу використовуємо в роботі.

*Наталія Солдатенко,
Завідувача бібліотеки-філії Приютівської
ОТГ, Олександрійський район,
Кіровоградська область*

Соціальна анімація в житті місцевої громади

В цій статті ми поспілкувалися з громадськими активістками з Кіровоградської, Дніпропетровської та Івано-Франківської областей, випускницями «Школи громадської участі-1,2,3» щодо того, як вони впроваджують соціальну анімацію у себе в громадах.

Редакція: Як допомагає соціальна анімація у розвитку культури та громад?

Тетяна Шоколова (Кіровоградська область): Для мене розуміння самої соціальної анімації - це по-перше

Тетяна Шоколова

активізація, небайдужість і реалізація. Ми, перш ніж акумулювати, розвивати громади і розглядати будинки культури більш як центри місцевої активності - самі довго навчалися.

Навчалися і в школі лідерів НДО, які реалізовували ще центри творчих ініціатив, потім в ІСКМ ми пройшли потужну

підготовку в «Школі громадської участі», потім у нас був досвід навчання в українсько-польській школі анімації. Всі ці ступені вели до певного «Олімпу» розуміння активізації громади, спонукали та допомагали нам самим відчувати на собі, що ж таке центр місцевої активності, тому, ми почали з себе.

Спочатку ми навчалися, потім ми писали проекти, потім в рамках цих проектів навчали людей, анімували їх, оживляли. Разом ми шукали ці проблеми, вирішували їх. Зрозуміло, що ми першочергово класифікували знання і потім вже на підставі цих знань навчилися писати проекти, і організовували певні заходи після цих навчань. Це був прекрасний досвід. Це все відбувалося на базі нашого Будинку культури у м. Олександрія. І розумієте, ми ж не можемо проводити всі заходи в одному місці.

Мені дуже сподобалась фраза наших тренерів (ред. тренери ІСКМ) - «Лідер тільки тоді має значення, коли він оточує себе лідерами». Я виглядатиму не скромною, але мені здається, що в нашому районі дуже багато лідерів, тому що ми доклали великих зусиль для того, щоб ці люди відчували спочатку через знання, що вони багато можуть, а ж потім вони стали впливати на зміни в своїй громаді через певні згуртування, мобілізуючи процеси у своїх громадах.

Відповідно, вони вже мають свій статус у громаді, тому що люди їм довіряють, вони представляють свої інтереси, наприклад, депутати місцевих рад. Зараз ми більш звузили напрям підготовки наших клубних працівників, тому що в напрямку бібліотечної діяльності є дуже багато програм, зокрема, проектних програмах при бібліотечних системах, що розвивають і підтримують лідерів.

Ми, першочергово, намагаємось зосередитися на установах культури, зокрема, зараз взяли новий напрямок - розвиток сільського зеленого туризму. На цей напрямок клубні працівники впливають через участь у навчаннях, розробці своїх сільських стратегічних планів на місцях

і через заходи, які вони проводять. Наприклад, розповідають, як люди можуть визначати ресурси в селі. І це необов'язково саме фінансові ресурси, тобто формувати розвиток села через наявні ресурси у селі.

Лілія Павлюк (Івано-Франківська область): Соціальний аніматор у громаді потрібен задля пошуку шляхів розвитку культури. Вони є ковтоком живої води для закладів культури.

Олена Кочанова

Олена Кочанова (Дніпропетровська область): Я вважаю, що соціальна анімація є найголовнішою складовою для розвитку культури, закладів культури, формування культури в суспільстві в цілому, тим більше, для розвитку громади.

Враховуючи мій закордонний досвід стажування з громадської та наукової діяльності, я для себе відмітила такі основні положення, що в Європі найбільше і найдовше, а саме 5 років, безперервно навчаються на магістратурі за трьома напрямками - це юриспруденція, медицина та культура.

Європейська спільнота вважає, що люди, які формують культуру (за всіма напрямки), так само формують смак, якість життя, етикет, поведіння в суспільстві.

Саме через культурні масові заходи або через кінотеатри, театри, галереї, музеї, бібліотеки до людей доступуються і формують цінності. Соціальна анімація дає саме такий інструментарій, який дозволяє в будь-якому місті, де б ти не працював і що б не робив в громаді, створювати умови для взаємодії людей, проведення заходів. Заклади культури та галузь культури побудовані на цих принципах.

Крім того, в маленьких містечках саме заклади культури є такими центрами місцевої активності. А якщо їх ще немає, то тоді соціальна анімація, і навіть один активіст\соціальний аніматор взмозі привернути увагу до цього закладу культури. Оскільки ніяке приміщення не є важливим, якщо туди не ходять люди. Якщо це культура для культури, то тоді яку користь вона дає суспільству?

Я вважаю і можу навести багато прикладів активістів, які працюють бібліотекарями, керівниками гуртків або будинків культури по всій Україні, коли вони отримали інструменти соціальної анімації, вони перетворили свої заклади на центри розвитку активності. Це спонукало до розвитку в самих громадах.

В цих закладах люди і навчаються, і інформуються, відпочивають, роблять це набагато якісніше. Бібліотеки-якщо вони долучаються самі, або долучають громадських активістів чи соціальних аніматорів - починають жити. Вони починають бурхливе життя, до них приходять інтернет, приходять сучасні технології. І тоді на базі цих платформ які вже є, над тою інфраструктурою яка є, вона не руйнується, а навпаки стає ресурсом в громаді.

Соціальна анімація як раз робить все, для того щоб громада маючи якусь матеріальну технічну інфраструктуру базу почала залучати ще якісь ресурси, а якщо його немає, то його треба просто створити на базі

громадськості активістів, і тих заходів які будуть і формувати громаду, і виводити її на новий рівень життя, включатись в ті сучасні процеси такі як децентралізація більш освіченими, і реформи всі сприймаються зовсім по іншому в тих громадах, де є такі

Лілія Павлюк

люди, які володіють навичками соціальної анімації.

Редакція: А в загалі, як даний процес соціальної анімації сприяє розвитку громади?

Лілія Павлюк (Івано-Франківська область): Соціальні аніматори залучають жителів громади до закладів культури, до різних виступів, до різного роду фестивалів, концертів.

Редакція: Яку соціально значиму роль грають заклади культури у Вашій громаді?

Лілія Павлюк (Івано-Франківська область): Насамперед, вони працюють на

культурний розвиток громади. Збирають різні традиції, звичаї і популяризують між іншими селами.

Тетяна Шоколова (Кіровоградська область): По-перше, Будинок культури став не просто творчою установою, а він став центром місцевої активності, де об'єднує людей навколо ідеї позитивних перетворень. Тобто, люди почали отримувати інформацію, що вони не тільки активні та талановиті, але вони ще можуть впливати на зміни, на процеси змін в громаді, знову ж таки через навчання та інформацію.

По-друге, у нас проводяться заходи, тренінги, фестивалі доброчинства. Зараз ще проводяться майстер класи по освоєнню комп'ютерних програм. Для нас важливо бути в тренді IT-технологій, тому що для налагодження комунікацій обов'язково треба мати ці знання.

По-третє, використовуючи можливості нашої організації, яка діє в тандемі з районним Будинком культури, ми проводимо заходи, які дають розуміння працівникам, що вони не просто працівники культури, а що вони аніматори, які повинні об'єднувати людей. Але, тут вже інше значення, не просто бути лідерами та підштовхувати людей, щоб вони самі визначали, що важливо для них в першу чергу, і таким чином я думаю що вони сприяють на містах і активізації людей, і пошуку ресурсів.

Редакція: Чи ефективна соціальна анімація при залученні громадян до заходів у закладах культури?

Лілія Павлюк (Івано-Франківська область): Я думаю що ефективна, тому що соціальний аніматор працює ніби то невидимо. Він шукає талановитих людей, і шукає платформу, для того-ж фестивалю. Знаючи, як можна залучити тих людей, які вміють співати, які вміють вишивати, які знають про лозоплетіння, бізнес в свою чергу, школи, клуби, церкву.

Редакція: У Вашій бібліотеці, які заходи ви проводите для активізації громади?

Лілія Павлюк (Івано-Франківська область): Ми більше займаємося масовими заходами, такими як диспути, бесіди на

різні теми, діалог поколінь, до речі він у нас пройшов на високому рівні. Це був діалог різних поколінь, починаючи від ветеранів війни, учасників в АТО, учасників майдану та учнівською молоддю.

Також ми проводимо різні відкриті мікрофони, флешмоби на вулицях, площадках, літературні читання. Для любителів книг, таких гурманів-книголюбів ми знаходимо різну літературу (чекаємо не тільки на обласні знаходження, це ще один із фондів бібліотеки Ярослава Мудрого, Національної бібліотеки для дітей, там також отримуємо велику кількість літератури) створюємо для них різні літературні читання, цікаві книжкові виставки та інсталяції, які мотивують до читання.

Такі заходи сприяють залученню жителів, дітей, молоді, літніх до бібліотеку. В свою чергу, бібліотека надає для людей комп'ютерні курси, скайп-спілкування, навіть ті звичайні ксерокопії та презентації різні ми допомагаємо робити.

Редакція: На Вашу думку, які заходи треба проводити для більшого залучення людей?

Олена Кочанова (Дніпропетровська область): З мого особистого досвіду дуже включаються люди в екологічні проекти, проекти простого гатунку. Наприклад, прибирання вулиці або прибудинкової території, парку, в якому ми відпочиваємо, спортивно - розважальні заходи.

Можна навіть екологічні квести робити, які і збирають велику кількість людей, і ознайомлюють з певною темою, і при цьому ще територія, на якій це проходить стає кращою, а саме чистішою і більш облаштованою. Благодійні концерти, вечори, форум-театри: і гарно час провели, і важливу тему підняли, познайомились, також дає можливість інтегруватись тим більш вразливим верствам населення, яких зараз дуже багато.

*Спілкувалася Анастасія Шевченко,
асистентка проекту «Школа
громадської участі-4»*

Сучасний погляд на бібліотеку

В Чернівецькій області створена Громадська організація Чернівецького обласного відділення Української бібліотечної асоціації.

ГО є структурним підрозділом, що забезпечує професійні аспекти діяльності Української бібліотечної асоціації. За рішенням ініціативної групи бібліотекарів була створена Школа молодого бібліотекаря.

З окремих проблем, тем, напрямів бібліотечно-інформаційної діяльності створюються круглі столи. В своїй роботі ГО та Школа молодого бібліотекаря керується Законом України про бібліотечно-інформаційну діяльність.

Завдання Школи молодого бібліотекаря:
- сприяння професіоналізації бібліотечно-інформаційних працівників;

Бібліотечні “посиденьки”

- удосконалення організації науково-дослідної роботи, визначення перспективної тематики досліджень і розробок, зміцнення зв'язків бібліотек з науковими установами і навчальними закладами, широке впровадження в практику наслідків досліджень та розробок.

В роботі Школи беруть участь бібліотекарі, волонтери, які зацікавлені у вирішенні проблем, що входять у сферу

діяльності Школи.

Школа проводить свою діяльність на основі планів роботи. План роботи Школи може передбачати: організацію і проведення дискусій, семінарів та інших заходів масового характеру з найбільш актуальних питань; підготовку публікацій різного характеру і призначення; Школа проводить збір і обробку інформації за відповідною тематикою, веде інформаційне, бібліографічне і консультативне обслуговування.

Школа молодого бібліотекаря допомагає молодим фахівцям бібліотечної справи розкрити і розвинути свої здібності, швидко та легко адаптуватися у професійному бібліотечному середовищі, спрямування молодіжного потенціалу на формування позитивного іміджу бібліотек загалом та бібліотекаря зокрема, підвищення престижу бібліотечної професії шляхом реалізації креативних інноваційних змін у бібліотек.

Місією Школи молодого бібліотекаря є всебічне сприяння професійному розвитку бібліотечної молоді, підтримки їхніх ініціатив та професійної активності як одного з головних чинників якісного розвитку бібліотечної справи України та формування демократичного інформаційного суспільства.

У Школі займаються 15 бібліотекарів. Під час першого засідання учасниками затверджено було положення та обрано керівника школи, якою стала Марку А.М., заступник директора по роботі з дітьми Герцаївської ЦБС.

На базі Герцаївської ЦРБ організувалася Школа молодого бібліотекаря. Під час заняття Школи активно використовувалися сучасні електронні технології: відеоролики, відеопрезентації, онлайн-міст.

Так, Ражик Лідія, провідний бібліотекар Рівненської обласної бібліотеки для молоді

взяла участь в онлайн - мості « Сучасний бібліотекар - сучасна бібліотека », та Вечернюк Тетяна завідувач бібліотеки с. Богдан, Рахівського району, Закарпатської обл. надіслала відеопрезентацію «Бібліотечний привіт з Карпат. Досвід роботи бібліотеки с. Богдан.».

На Школі молодого бібліотекаря розглядалися наступні питання та теми:

- Практичні поради «Нове покоління послуг – нове покоління бібліотекарів», «Проекти та програми як умови успішної діяльності бібліотеки» (Марку А., заступник директора Герцаївської ЦБС по роботі з дітьми, керівник молодіжної секції ЧОВ ГО «УБА»);

- Інформація «Сучасна бібліотека в правовому полі», рекомендаційний виступ ««Бібліотека і молодь: пошук нового стилю» - обласний ярмарок бібліотечних проектів з питань обслуговування молодих користувачів та «Краща сільська бібліотека» - обласний конкурс» (Мігай О., директор ЦБС);

- Консультація «Бібліотечний блог – сторінки фахового зростання та залучення нових користувачів» (Амаріє М., редактор відділу КіО ЦРБ);

- Огляд «Інформаційні сервіси бібліотек за кордоном: сучасні тенденції розвитку» (Герасим М., бібліотекар бібліотеки с. Тернавка);

- Консультація «Виклик часу: розвиток інтересу до читання та книги» (Апетрі Л., завідувач бібліотеки с. Дяківці);

- Фахові поради «Навіщо читати книжки?» (Андрус Т., завідувач бібліотеки с. Куликівка).

Ксьондзик Катерина (викладач спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа») запросила абітурієнтів, батьків

на ДЕНЬ ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ 24 лютого 2018 року в Чернівецький обласний коледж мистецтв ім. С.Воробкевича, спеціальність «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

З метою популяризації літератури про рідний край працівники бібліотеки використовують різні форми роботи, серед яких є традиційні, а також нові. Багато цікавого та корисного дізналися через відеоподорож «Герцаївщина - край чудовий», жваво обговорили питання «Сучасні підходи до організації краєзнавчої роботи».

Через жваву дискусію про краєзнавчих письменників та діячів культури, продекламували їхні вірші та на кінець зустрічі заспівали пісню визнану на весь світ «Червону Руту» В.Івасюка.

В бібліотеках Герцаївського краю в напрямку популяризації літератури з питань краєзнавства багато зроблено, але багато ще належить зробити. А це – задоволення читацьких запитів, залучення нових користувачів, виховання любові до рідної землі.

*Анжела Марку,
Заступник директора Герцаївської ЦБС,
Чернівецька область*

Summary

"School of Civic Participation-4": the results of the first year of study (p.2)

Oksana Naboka, Project Coordinator, School of Civic Participation-4

Education has no age limits (p. 4)

Svetlana Godun, Leading librarian of the central district library, village. Ivankiv of the Kiev region

Valentina Chuguevets: "I came from Donbass and I want to be useful for my country" (p. 6)

Valentina Chuguevets, Head of the NGO "Victory Center for Public Activity", Alexandria, Kirovograd region

Speaking Club in Novy Buz Nikolaev region (p. 7)

Olga Djablo, chairman of the NGO "Flox", Noviy Bug, Nikolaev region

The school of social animator is an impetus for change (p. 8)

Lyubov Kan, head of Alexandria gender information center, Alexandria, Kirovograd region

Introducing the city's inhabitants with modern Ukrainian cinema, directors, artists (p. 10)

Vira Savka, URBAN Library, Truskavets, Lviv Oblast

The library is a treasure for the community (p. 10)

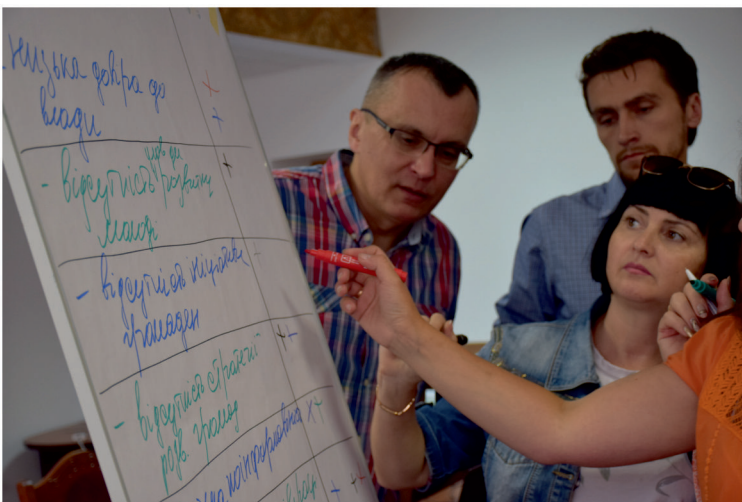
Natalia Soldatenko, Head of the Library-branch of the Priautovskaya OTG, Alexandria District, Kirovograd Oblast

Social animation in the life of the local community (p. 12)

Interviewed Anastasia Shevchenko, assistant to the project "School of Civic Participation-4"

A modern look at the library (p.16)

Angela Marku, Deputy Director of Hertzayev Central Library, Chernivtsi region

Фото-дайджест проекту "Школа громадської участі-4"

